

*Doctoral Research /
Докторантски изследвания*

ФИНАНСИРАНЕ НА СРЕДНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ГЕРМАНИЯ И БЪЛГАРИЯ. СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ

Йоана Минова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията има за цел да представи образователните системи на Германия и България и да направи сравнителен анализ между двете страни по отношение на основни елементи на двете страни. Обект на преглед и съпоставки са:

- организация на двете образователни системи, засягащи развитието на средното образование;
- прилагани политики в средното образование;
- системи на финансиране.

И в двете страни образованието методически се ръководи и финансира от Министерството на образованието. Негова отговорност са организирането на училищната структура, финансовото ѝ поддържане, задаване на рамката на приложимите учебни планове и съдържание, както и обхватът и конкретната форма на учебния материал.

Keywords: secondary education, finance, benchmarking, Bulgaria, Germany

Основният източник на финансиране на образователните системи на България и Германия е държавният бюджет, но обемът на финансиране е коренно различен. Докато в Германия за подкрепа на развитието на средното образование се отделя около 5 % от брутният национален продукт, в България той е едва 3,4 %. Общините получават, в зависимост от своето население и социално-демографска структура, финансови средства от държавния бюджет, които те разпределят по училищата. И двете страни прилагат системата на делегирани бюджети при финансирането на образованието и те са един от основните инструменти за финансова подкрепа. Стремещт в образователните системи и на двете държави е осигуряване на еднакви възможности за достъп до образование и повишаване качеството на образование. Разлика между двете системи представлява подходът към финансиране на частните училища. В Германия частните училища също получават финансова подкрепа от държавата – около 4% от БВП. Те получават безвъзмездна годишна помощ от средно 3000 евро на ученик. В

България бюджетът на частните училища се формира основно от таксите, които учащите заплащат.

Системата на образованието в Германия

Германия е страна, която разполага с много добре развита мрежа както от държавни, така и от частни училища. Страната е най-мощната и конкретна икономика в Европа и има много добри показатели на изхода на образователната система, доказано добро качество на образованието и устойчива реализация на обучаваните.

Основни характеристики, които имат отношение към образователната система на Германия, са представени в таблица 1.

Таблица 1¹⁾

Население на Германия	81 726 000
Брой ученици, обхванати и задължително образование	8 236 221
Процент на младите хора с квалификация от средното образователно ниво	85
Публични разходи за образование, общо (% от БВП)	4,6
Финансиране	от правителствени източници
Управление на ресурсите	училищата

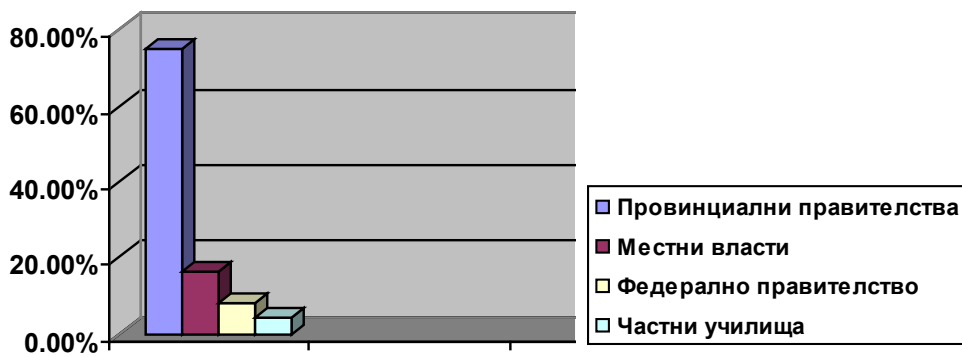
Важни за образователната система са следните елементи:

- финансови ресурси, които се отделят;
- прилагани политики;
- основни компоненти на делегираните бюджети, в това число система на заплащане на учителите;
- резултативност.

Средствата, които се инвестират всяка година в образованието на Германия, се предоставят преимуществено от публични източници. Държавата разполага с добре развита мрежа както на държавни, така и на частни училища. Учащите могат да бъдат подпомагани под формата на стипендии. По-голямата част от финансовите потоци идват под формата на институционална подкрепа на учебното заведение. Така например се предоставят средства за разходи, необходими за материали и за персонал. Както частни лица, така и училищните институции инвестират парите си в специфични цели, предоставяне на литература от разнообразен вид, поддържане на сграден фонд. Бизнесът също преоставя определени ресурси, тъй като от насърчаването на образованието има полза и той

– получава добре обучени професионалисти, които впоследствие заемат привлекателни работни места и респективно са съвестни данъкоплатци.

Както вече беше споменато, за образование се отделят между около 5% от БВП²⁾, а в допълнение на това 1,5% до 2,0% от БВП се отделят годишно за научни изследвания. Обучаемите могат да бъдат подкрепени финансово от стипендии или социални помощи. Финансовите средства за училищата се разпределят от държавата във федералните, щатските и местните правителства. Пропорциите са различни в различните сфери на образованието.

Графика 1³⁾

Сред различните провинции има разлики в размера на сумата, която те инвестират в процеса на обучение. Най-голяма част от средствата се дават от провинциалните правителства – 75,2%, по-малка част покриват местните власти – 16,6%, а най-малка част предоставя федералното правителство – 8,2%. Частните училища също получават финансова подкрепа от държавата – около 4% от БВП. Те взимат безвъзмездна годишна помощ от средно 3000 евро на ученик. Общите разходи за образование и наука са около 10% от БВП.

По данни на Статистическия институт в Германия всяка провинция предоставя около 5000 евро за всеки ученик в държавно училище. Най-много изплащат провинциите Тюринген и Хамбург – 6000 евро, следвани от Берлин – 5800 евро, и Захсен-Анхалт – 5600. На последно място е Заарланд – с 4400 евро, следвана от Нордрейн-Вестфален – с 4500 евро, и Мекленбург-Форпромерн, както и Шлезвиг-Холщайн – с 4600 евро. Добра база за сравнение е и процентът от БВП, който се отделя за образование.

Таблица 2 показва броя на населението, броя на учениците, дела на публичните разходи за образование и размера на учителската заплата в отделните провинции:

Таблица 2

	Население ⁴⁾	Ученици в общообразователни училища ⁵⁾	Ученици в частни училища в % ⁶⁾	% от БВП за образование	Учителска заплата в евро ⁷⁾ Младши-учители/ Учители с 20-годишен стаж
Тюринген	2.170.460	182 266	4,6	4,8	3332/4001
Шлезвиг-Холщайн	2.806.531	306 561	3,6	3,3	3283/ 3943
Захсен-Анхалт	2.259.393	182 491	4	4,6	3283/ 3943
Захсен	4.050.204	338 322	4,4	4	3283/ 3943
Заарланд	994.287	92 394	7,5	3	3351/ 4010
Рейнланд-Пфалц	3.990.278	423 788	6,6	3,3	3356/4030
Нордрейн-Вестфален	17.554.329	1 998 043	7	3,1	3262/ 3921
Нидерзахсен	7.778.995	869 262	4,9	3,5	3266/3925
Мекленбург-Форпромерн	1.600.327	136 693	4,4	4,8	3262/ 3921
Хесен	6.016.481	635 293	5,5	2,4	3245/3904
Хамбург	1.734.272	186 072	9,5	2	3675/ 3971
Бремен	654.774	65 129	8,2	2,3	3262/ 3921
Бранденбург	2.449.511	223 696	3,9	4,4	3218/ 3869
Берлин	3.375.222	328 186	5,9	3,6	3022/ 3637
Байерн	12.519.571	1 298 896	10	2,6	3286/ 3946
Баден-Вютемберг	10.569.111	1 152 995	7,5	2,7	3419/4106

Тези цифри се променят от година на година, но като цяло остават на сравнително стабилно ниво. Тъй като образованието е приоритетна област на Германия, страната участва в голяма степен във финансирането на държавни/общински училища. Разходите за образование варират между отделните федерални провинции.

Германия има концентрирана политика за възнаграждение на персонала в училищата. Заплатата на учителите е различна в отделните провинции в зависимост от вида училище, клас квалификация и възрастта. Младши учителите стартират със заплата от около 3000 евро, но с натрупването на професионален опит тя може да достигне до 5000 евро. Прилага се селективен подход по отношение на вида на трудовите договори, което рефлектира върху формирането на учителската заплата. Не всички учители биват назначени на постоянен трудов договор. Тези, които подписват такъв, получават по-висока нетна заплата, защото не плащат социални осигуровки. В Нордрейн-Вестфален разликата между служителите в училищата и щатните преподаватели е повече от 400 евро. Най-високо е възнаграждението на учителите в Хамбург (където е въведена нова система на заплащане) и Баден-Вюртемберг. Основната учителска заплата там

е с 4 – 5% над средната за страната. Разлика в заплащането има и по отношение на норматива от учебни часове, трудовата заетост, семейното положение и т.н. Надбавката за семейното положение на учителите (женен/неженен, с/без дете) възлиза на 100 евро, детската надбавка е около 180 евро, заплащането за извънреден труд – около 20 евро, надбавки за платени отпуски – до 30%.

В Берлин, Саксония и Хесен законите, касаещи средното образование, са отчасти или изцяло реформирани. Те позволяват на училищата да развиват собствен образователен подход, а според постигнатите резултати от него получават (макар и в различна степен) средства за самостоятелното им управление. Целта на тези разпоредби е училищата да станат по-самостоятелни по отношение на финанси, персонал и училищни програми. В провинцията Нордрейн-Вестфален частните училища получават делегирани, целенасочени бюджети за квалификация на учителите. Това осигурява възможност за финансиране от държавата на квалификацията на учителите.

Управлението, финансирането, планирането и организирането на училищната система в Германия е задача на Министерството на образованието в съответната провинция. Тяхна отговорност е организирането на училищната структура, определянето на учебните планове и съдържание, както и на конкретната форма на учебния материал. Ангажимент на тази институция е мониторинг и управление на работата на учителите. Цялостното управление е структурирано във вертикална тринивова система – Министерство на образованието и науката, областни управители (или окръжно) и местни регионални власти (общинско). В страната има 16 провинции и всяка от тях си има свое министерство на образованието.

Политики, прилагани в образователната система в Германия:

- политика на финансова децентрализация – цялостното управление е структурирано на три нива: първо – Министерство на образованието и науката, второ – областни управители, и трето – местни регионални власти;
- политика на финансова подкрепа на база различни видове източници – финансова подкрепа от държавата получават и държавните, и частните училища;
- политика на миксиране на ресурси и диверсификация на източниците на финансиране – правителствени и частни източници на финансиране на образованието;
- политика на укрепване на връзката между индустрията и образованието.

Като резултат общо 868 800⁸⁾ ученици в Германия завършват общообразователни училища. През учебната 2013/2014 година учениците, които посещават общообразователните училища, са 8,4 %. В сравнение с предходната година броят им е намалял с 1,6%. Ситуацията в Източна и Западна Германия е различна: докато в общообразователните училища в Източна Германия (включително Берлин) броят на учениците се е увеличил с 1,6%, той намалява в Западна Германия с 2,2%. Фактори, влияещи върху тази тенденция, са реформите в училищната структура и демографското развитие. Броят на

учениците в общообразователните училища между 5- и 20-годишна възраст, живеещи в Германия, е намалял в сравнение с предходната година с 1,1%: в Нордрейн-Вестфален с 3,8%, а в Хесен – с 2,2%, в резултат на което от 8-годишния гимназиален етап отпада един клас. През последните 10 години броят на учениците общо е намалял с 11,7 %. През последната година в общообразователните училища той е с 13,4 %, а в професионалните – със 7% по-нисък в сравнение с учебната 2003 – 2004 година. През този период населението в Германия на възраст между 5 и 20 години намалява с 13,9 %.

Системата на образованието в България

Образованието в България е определено от Конституцията. Министерството на образованието и науката е специализиран орган за администриране и финансиране на образованието на национално ниво. То определя и провежда политиката на правителството в областта на образованието.

Основни характеристики, които имат отношение към образователната система на България, са представени в таблица 3⁹⁾.

Таблица 3

Население на България	7 364 570
Брой ученици, обхванати и задължително образование	606 300
Процент на младите хора с квалификация от средното образователно ниво	28,9
Публични разходи за образование, общо (% от БВП)	3,4
Учителска заплата	500 – 600 лв.
Финансиране	от държавата
Управление на ресурсите	училищата

За България образованието е между приоритетните области. По отношение на националното финансиране на системата на образованието относителният дял на разходите за него като % от Брутният вътрешен продукт постоянно намалява от началото на 90-те години. Между 2001 и 2009 год. за образование се отделят около 4 % от БВП, а от 2010 досега – 3,4 % от БВП. Държавата прилага система на делегирани бюджети във финансирането на държавните и общинските училища. На този етап бюджетът на частните училища се формира основно от таксите, които учащите заплащат.

България започва процеса на децентрализация на вземането на финансови решения и прехвърлянето им към детски градини и училища още през 1998 г., но по-съществените реформи в това отношение се осъществяват почти десетилетие по-късно. През 2001 г. се дава старт на всеобхватна реформа, насочена към финансова децентрализация и преустройство на общинските финанси.

Детските градини и училищата стават второстепенни разпоредители с бюджетни кредити, приемат собствени бюджети, одобрени от общината. Те имат правото да управляват собствеността си и да получават допълнителни приходи. Създадени са прозрачни механизми за формиране и разпределение на държавните субсидии между общините, а въведените през 2007 г. единни разходни стандарти (ЕРС) за финансиране на образованието създават предпоставки за значително повишаване на ефективността на образователната мрежа.

Работната заплата на учителите в България е сред най-ниските в Европейския съюз. Формира се на база единни стандарти по отношение на заплатите. Младши учителите започват със стартова заплата 500 лв., старши учител – 550 лв., главен учител – 590 лв. Няма видимо стимулиране на подобряване на професионални качества. Малката разлика в заплащането за придобити професионално-квалификационни степени демотивира учителите да повишават квалификацията си. Като цяло, квалификацията на учителите е изостанала значително от изискванията на пазара на труда, новите технологии и методи на преподаване. След установяване на системата за делегиране на бюджетите всяко училище, според успешността на управлението и спестяването на средства от училищния бюджет, има възможност да плаща надбавки на учителите в зависимост от техните резултати по време на академичната година.

В България се наблюдава изразена тенденция към бързо намаляване на броя на учениците, учителите и училищата вследствие на негативните демографски процеси. През учебната 2013/2014 година броят на учениците във всички видове общообразователни училища е 606 300, от които 107 400 – в селата. Същевременно учителите в общообразователните училища са 45 100 (с 21 повече в сравнение с предходната година).¹⁰⁾ Броят на записаните студенти е 277 200. Налице е спад в броя на студентите в частните университети. Значително се е увеличил броят на докторантите. Те са 6055, или 12,7% повече в сравнение с предходната година.

По различни причини 13,5 хил. са напуснали общообразователните училища. От тях 11,6 хил. са учаци в основното образование. Най-голям е относителният дял на тези, напуснали по семейни причини – 6,5 хил. (47,9 % от общия брой на напусналите), следван от заминалите в чужбина – 35,2 %, и на напусналите поради нежелание да учат – 10,7 %.

Тези тревожни тенденции, свързани с намаляване на броя на учениците, учителите и училищата, са вследствие на негативните демографски процеси. Те оказват негативно влияние не само върху заетостта на учителите и използването на училищните бази, но и върху достъпността до образование. Учениците от по-малките населени места често са принудени да пътуват всекидневно до областния център или някой от другите по-големи градове, за да могат да вземат участие в учебния процес. Това само по себе си допълнително засилва миграционните нагласи на млади семейства от слабо населени места, които искат да осигурят

добро образование за децата си, като в крайна сметка процесът на обезлюдяване от един момент нататък се самозахранва. Появява се опасността от понижаване на качеството на образователния продукт и училищната среда поради опитите за изкуствено задържане на ученици в рамките на образователната система.

България реализира успешно целите на стратегия „България 2020“ в областта на образование и обучение на национално, регионално и местно ниво, въпреки че среща трудности, свързани с ограничените финансови ресурси. На този етап образованието се извършва със средства от бюджета при ограничено участие на бизнеса. В бъдеще се предвижда делегираните бюджети на детските градини и училищата да се изчисляват по нов начин. Предвижда се средствата за образование да бъдат повишени от 3,5 на 4 процента. Средства ще бъдат необходими и за разработвания от Образователното министерство социален пакет за насърчаване и задържане на младите учители, както и различни финансови стимули за тях. Като част от тези мерки ще бъде подобрена и системата за кариерно развитие на преподавателите в училище. Привличането и развиването на млади педагогически кадри е крайно наложително, тъй като средната възраст на учителите в страната към момента е 55 години.

Политики, прилагани в образователната система в България:

- политика на финансова децентрализация;
- политика за осигуряването на равен достъп и качествено образование;
- политика за засилване на ролята на предучилищната подготовка;
- политика за повишаване на квалификацията на учителите;
- политика за превенция и ограничаване на ранното напускане от училище.

Сравнителен анализ на образователната система в България и Германия

Образователната система в България, подобно на тази на Германия, има за цел да осигури равен достъп и качествено образование. Както немската, така и българската образователна система се финансира от държавата в лицето на Министерството на образованието и науката. В България то е специализиран орган на Министерския съвет за администриране и финансиране на образованието на национално ниво и определя и провежда политиката на правителството в областта на образованието. Общините са отговорни за задължителното училищно обучение на децата до 16-годишна възраст, обзавеждане и ремонт на училищата, средства за посрещане на годишните разходи на ученик, възнаграждение на учителите, както и за финансово осигуряване на всички раздели на учебния план на общинските училища, както и за стипендии.¹¹⁾

Таблица № 4 съдържа данни за България и провинция Нидерзахсен, които по брой население, % от БВП за образование и източник на финансови ресурси са съпоставими.

Таблица 4¹²⁾

	Нидерзахсен ¹³⁾	България ¹⁴⁾
Население	7 778 995	7 364 570
Брой ученици в образованието	869 262	606 300
Ученици, които посещават частно финансирані училища	4,9%	1,1%
Средна учителска заплата	3266/3925 евро ¹⁵⁾	265-300 евро ¹⁶⁾
Публични разходи за образование, общо (% от БВП)	3,5	3,4
Финансиране	От държавата	От държавата
Управление на ресурсите	От училищата	От училищата

От таблицата се вижда, че общото между двете страни са източникът на финансиране в лицето на държавата и фактът, че управлението на ресурсите се извършват от самите училища.

Параметри на сравнимост:

1. В Нидерзахсен и България се прилага системата на делегирани бюджети при финансирането на образованието, което и за двете е между приоритетните области.

2. В България повечето ученици посещават училища, финансирани от държавата. Частните училища са предпочитани от едва 1,1 % от обучаваните. В Нидерзахсен тези училища се посещават от 4,9% от децата в училищна възраст.

3. Разходите за един ученик в българската система на обществено образование спрямо brutния вътрешен продукт на глава от населението нарастват рязко – от 15,2% през 2001 г. на 20,5 на сто към днешна дата за основното образование. При средното образование покачването е от 16,2% на 21,8%. Единният разходен стандарт през учебната 2013/2014 година в България е 1460 лв. (около 730 евро). По данни на Статистическия институт в Германия провинциите отделят субсидия от около 5000 евро за ученик. Всяко училище се стреми към набирането на по-голям брой ученици, което съответства на по-голямо финансиране. Освен това повечето финансови ресурси осигуряват по-качествено образование

4. Ясна разлика има между възнаграждението на учителите в двете страни. Това влияе върху мотивацията на преподавателите и съответно на качеството на образование, което предлагат.

По отношение на финансовата политика и двете страни прилагат политика на делегирани бюджети. Последните осигуряват равен достъп до образователната система и подобряват качеството на продукта на образованието. Политиката на делегирани бюджети е свързана с въвеждането на държавни образователни изисквания или единни национални стандарти в повечето страни в Европа и цели именно изравняване на качеството на общообразователната и професионалната подготовка на завършващите. При училищната

децентрализация се предоставя автономност на управлението на по-ниско ниво, което да въздейства върху повишаване на качеството на обучението, качеството на преподаването, развитието на съвременни технологии на обучение, ефективното използване на публичните фондове и предотвратяване на броя на преждевременно напусналите образователната система.

Като допълнителни аргументи по отношение на ефективността на двете системи могат да бъдат приведени и данни, които са свързани с изхода на системата на средно образование на двете страни.

По данни от проведеното преброяване на населението в България учениците, които завършват общообразователни училища, са 28 900, а тези в професионалните гимназии – 27 400. Общият брой на студентите в България възлиза на 277 200. В Нидерзахсен 43,6 % от младежите получават диплома за завършено средно образование. Процентът на записаните във висше учебно заведение в отделните провинции варира от 35% до 57%. В Германия има стремеж към добиване на висше образование. 2/3 от младите хора посещават университети (67,4 %) ¹⁷⁾, останалите продължават своето обучение в колежи. В Нидерзахсен 47,7 % от младите посещават висше учебно заведение. От тях 16 368 са чуждестранни студенти, което е 9,2 % от всички записани.

Изводи

Тенденциите в образователните системи и на двете държави са насочени към осигуряване на еднакви възможности за образование на всички и повишаване на качеството на образование. Новите насоки в немската образователна система са ориентирани и към емигрантите в страната, за тях се отделят специални образователни грижи, също и обществени иновации за хората с недобро социално поведение и положение. Образователните системи на двете страни имат известни прилики, но при българската образователна система няма тази ясна структура и професионална ориентираност.

Добри практики от немската образователна система:

1. В Германия Министерството на образованието и науката финансира и държавните и частните учебни заведения за разлика от България, където бюджетът на частните училища се формира основно от таксите, които учащите заплащат.

2. Училищата получават и частно финансиране. Образованието е приоритетна област и за него се отделят много средства. От насърчаването на образованието има полза и бизнесът – икономиката има нужда от добре обучени професионалисти, които чрез доброто си образование ще печелят повече пари, които след това ще харчат, но и с които ще плащат данъците си.

3. Пример за добра практика е насочената политика по отношение на учителската заплата. Учителите в Германия са по-добре мотивирани да повишават своята квалификация и да предлагат по-качествено образование. По-този начин професията става по-привлекателна и за младите хора.

Образованието изпълнява важна роля в икономическите и социалните стратегии на Европейския съюз. Българските национални цели по отношение развитието на средното образование са свързани със засилване ролята на предучилищната подготовка, повишаване квалификацията на учителите, превенция и ограничаване на ранното напускане на училище.

В последното десетилетие се приема, че образованието е не само национално благо, но и пазарен продукт. За да бъде разглеждано в тези две свои същности, са необходими нови политики.

1) **Политика на устойчива финансова подкрепа на база видове източници** – най-често използваният индикатор е делът на публичните разходи за образование в БВП на съответната страна.

2) **Политика на финансова децентрализация** – прехвърляне на правомощия, свързани със съставянето и изпълнението на бюджет от страна на училищата. (Училищата разполагат с повече оперативни правомощия при съставянето на бюджета и разходването на средствата. Над 60 % от средствата за образование са децентрализирани.)

3) **Политика на миксиране на ресурси** и диверсификация на източниците на финансиране.

4) **Политика на насочено стимулиране на всички видове образователни институции** – например държавите участват във финансирането на частните училища и организации, предоставящи специфичен вид обучение. (В Германия частните училища получават финансова подкрепа от държавата – около 4% от БВП).

5) **Политика на по-широка автономия при разпределянето на ресурсите, инструмент – делегиран бюджет** – целта е училищата да носят цялата отговорност за решенията си, които са предмет на законова регулация или законови ограничения в рамките на образователното законодателство.

6) **Политики срещу отпадане на ученици от училищата** – подкрепа и интеграция на групите в риск от социална маргинализация в образованието и превенцията срещу преждевременното отпадане от училище чрез участието на застрашените ученици в различни дейности, като бъде създаден педагогически модел за класните и извънучилищните дейности.

7) **Политика за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства** – чрез десегрегация на детските градини и училищата в обособените ромски квартали и създаване на условия за равен достъп до качествено образование извън тях.

8) **Политика, насочена към създаването на мост между нуждите на бизнеса и насоката на развитие на образователната система.** Училищата трябва да бъдат поставени в конкурентна среда не само чрез правото сами да разпределят средствата си, а и чрез осигуряването на допълнителна свобода за цялостно организиране на образователния процес.

БЕЛЕЖКИ

1. Световна банка.
2. Bundeszentrale für politische Bildung, Bildungsausgaben.
3. World Bank.
4. <http://www.statistik-portal.de> Statische Ämter des Bundes und der Länder.
5. <http://de.statista.com> Статистически портал.
6. Статистически институт Германия.
7. <http://www.lehrerfreund.de>
8. Statistisches Bundesamt, Schulen auf einen Blick 2014.
9. Министерство на финансите, Доклад Бюджет 2013, Евростат.
10. Национален статистически институт.
11. Член 36 от Закона за народната просвета.
12. Класация на World Competitiveness Yearbook 2010 и на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие за образователния сектор.
13. Das Niedersächsische Kultusministerium.
14. <http://censusresults.nsi.bg/Census/> Национален статистически институт.
15. Kultusministerkonferenz
16. Колективен трудов договор за системата на средното образование, чл.28.
17. Landesamt für Statistik Niedersachsen.
18. Европейска агенция за развитие на образованието за хора със специални потребности, данни по държави за 2010 г.
19. Евростат, European Defense Agency
20. Закон за народната просвета.
21. <https://www.destatis.de> Statistisches Bundesamt.
22. <http://www.privatschulen.de> Verband Deutscher Privatschulverbände.
23. Landesamt für Statistik Niedersachsen.
24. Das Niedersächsische Kultusministerium.
25. Hoffmann, N (2007). „Lehrergehälter im internationalen Vergleich“, Schnell-dienst.
26. The World Bank, Report, “A Review of the Bulgaria School Autonomy Reforms”, 2010.
27. Statische Daten zu Studienangeboten an Hochschulen in Deutschland, Bundesministerium für Bildung und Forschung.
28. Европейска комисия, „Автономия на училищата в Европа“, Евридика, 2007 год., Информационна мрежа за образование в Европа.
29. Bildung auf einen Blick 2013, OECD-Indikatoren, W.Bertelmann Verlag.

30. Национално сдружение на общините в Република България, „Консултативна разработка за въвеждане системата на делегираните бюджети от общините“, октомври 2007, София.
31. Statistisches Bundesamt, Schulen auf einen Blick 2014.
32. Statistiken vom Bundesministerium für Bildung und Forschung.

FINANCING OF SECONDARY EDUCATION IN GERMANY AND BULGARIA – COMPARATIVE ANALYSIS

Abstract. The article aims to present the educational systems of Germany and Bulgaria and a comparative analysis between the two countries based on the main elements in their systems. The following themes are reviewed and compared:

- Organization of the two educational systems, connected with the development of secondary education;
- Policies implemented in secondary education;
- Ways of financing.

In both countries, education is managed and funded by the Ministry of Education. The Ministry is also responsible for the school structure, its financial management, setting the borders of the implemented school plans and their content, as well as the range and particular form of the school curricula.

The main source of financing for education systems is the state budget. However, while in Germany around 5% of the gross national product is allocated for secondary education support, in Bulgaria the percentage is only 3.4 %. Municipalities receive funds for schools from the state budget, depending on their population and socio-demographic structure and then distribute them to the schools. The two countries apply a system of delegated budgets in funding education, which is a main tool for financial support.

The tendency in the educational systems of both countries is securing equal opportunities for education access and increasing its quality. Difference between these systems is the approach of funding private schools. In Germany they receive financial support – around 4 % of GDP, which is equal to a grant of around 3000 Euros per student. In Bulgaria private school budgets consists mainly of the fees paid.

✉ **Dr. Yoana Minova**

Sofia University

Sofia, Bulgaria

E-mail: joana.krasteva@yahoo.de